

Beszámoló az MTA Statisztikai és Jövőkutatói Tudományos Bizottsága Statisztikai Tudományos Albizottságának 2015. április 14-én tartott üléséről

A STAB 2015. április 14-én általános ülést tartott. A tanácskozást *Sándorné Kriszt Éva*, a STAB újonnan választott elnöke nyitotta meg.

Első napirendi pontként az albizottság elfogadta *a következő három évre szóló munkaprogramját*. A hároméves munkaprogram két elemből áll: a STAB által tervezett általános ülések tervéből és a speciális ülések tervéből. Az általános ülések terve a STAB rendes üléseinek tématervezeteit tartalmazza. Ennek keretében a STAB foglalkozni fog többek között módszertani problémákkal, kihívásokkal, társadalmi, gazdasági jelenségek, folyamatok vizsgálatával, a hazai hivatalos statisztikai szolgálat tagjainak tevékenységével, a nemzetközi statisztikai környezet feltérképezésével, a statisztikaoktatás és tudományos tevékenység kapcsolatával. A STAB igyekszik lehetőséget biztosítani kutatóműhelyek, tudományos igényű statisztikai kutatások, projektek, illetve azok eredményeinek bemutatására. A témák között megjelenik a statisztikai eredmények kommunikációja, adatok megjelenítése, vizualizációja is. Továbbfolytatódik az új tagok, illetve a statisztika különféle tudományterületeken való alkalmazásának bemutatása, illetve a statisztika nyelvvel foglalkozó munkacsoport tevékenysége.

A speciális ülések lokális rendezvényként működnek, melyeket kis közösségek szerveznek. Ezeket a rendezvényeket a STAB közzéteszi. A speciális rendezvények témái rugalmasan követnék a szakma aktuális kérdéseit, problémáit. Ebből fakadóan a speciális ülések témakörei csupán szakmai közösségeknek szóló javaslatként szolgálnak. E pontok között megemlíthető az R-nyelv alapjainak ismertetése, a közvélemény- és piackutatás statisztikai háttere, módszereinek bemutatása, szakmai anyagok, disszertáció tervezetek megvitatása, doktori cselekmény előtt állók szakmai anyagának bemutatása, statisztikai olvasóköri indítása.

Második napirendi pontként *Németh Zsolt*, a KSH társadalomstatisztikai elnökhelyettese tartott előadást a *2016. évi mikrocenzus előkészítéséről*, amelyből kiderült, hogy ennek eszmei időpontja 2016. október 1. A mintanagyság úgy kerül megválasztásra, hogy az a járáások főbb adataira elfogadható becslést adjon, így a korábbi 2-5 százalékos mintákkal szemben a mintába a lakások 10 százaléka és bennük élők kerülnek. Mivel 2016-ban a mikrocenzus mellett gazdaságszerkezeti összeírás (GSZÖ) is lesz, így az előkészítés a Mikrocenzus-Gazdaságszerkezeti Összeírás projekt keretében zajlik, ami három alprojektet jelent: mikrocenzus, GSZÖ, informatika. A mikrocenzus alprojektben belül három munkacsoport dolgozik: tematika, tájékoztatás; adatgyűjtés előkészítése, adatgyűjtés; valamint az adatfeldolgozási munkacsoport. A tematikai előkészítés során áttekintésre került a 2011. évi népszámlálási program, annak hiányai, továbbá a főosztályok, külső szakértők és a felhasználók véleménye. Ezek alapján a 2011. évi programhoz képest módosítások szerepelnek az új programban, például lakásfelújítással, korszerűsítéssel, a lakás tulajdonosával (magyar vagy külföldi), migrációval (a korábban külföldön élők munkavégzésével), szakképzettséggel kapcsolatosan.

Minden címhez tartozhat kiegészítő felvétel is, amelynek fő területei a jólét (elégedettség, önértékelés, megbecsülés, érzelmi-hangulati egyensúly, bizalom) vizsgálata, a foglalkozások presztízse (presztízis rangsor, mögöttes társadalmi különbségek), a társadalmi rétegződés

(anyagi tőke, kulturális tőke, társadalmi tőke, társadalmi státus, szubjektív önbesorolás dimenziókban), a nemzetközi migráció, és a fogyatékoság, tartós betegség. A mikrocenzus jogi előkészítésével kapcsolatosan fontos, hogy 2015. márciusig a teljes jogi háttér megteremtődött. A mikrocenzus megvalósításához 3500-4000 mobileszközzel rendelkező összeíróra van szükség. Egy munkaváltozat szerint a KSH 1100 darab eszközt biztosít, így 2400-2900 saját eszközzel rendelkező a szükséges létszám, ez felmérések alapján biztosíthatónak tűnik.

A hozzászólások között többen felvetették, hogy a 10 százalékos minta nagy, de nem biztos, hogy minden járásra reprezentatív lesz, javasolják, hogy az arányos minta helyett az egyes járásokban más-más kiválasztási arány megfontolását. Az előadó válaszában kifejtette, hogy a Módszertani Főosztály szerint legalább 10 százalékos kiválasztási arányra van ahhoz szükség, hogy a főbb mutatókra járás szinten megbízható becslést kapjunk, a kiegészítő felvételek esetében pedig még nincs pontos mintanagyság. Éltető Ödönnek megfogalmazott válasz szerint, a 63-as az első mikrocenzus óta ugyan mindig volt jövedelem felvétel, most nem lesz, mivel a háztartási költségvetési felvételekből rendelkezésre állnak ezen adatok 2014. novemberből.

Az ülés második előadását *Mihályffy László* (KSH) tagtársunk tartotta *A mintakoordináció alkalmazása a statisztikai hivatalok folyamatos reprezentatív megfigyeléseiben* címmel. Az utóbbi évtizedekben a mintakoordinációnak fontos szerepe van a statisztikai hivatalok munkájában, amely jó eszköz lehet a válaszadói terhek (adatszolgáltatási gyakoriság) csökkentésére. Az előadás első felében fogalmak kerültek tisztázásra. Két, nem diszjunkt sokaságból vett egy-egy valószínűségi minta negatívan koordinált, ha adott feltételek mellett az átfedésük minimális, pozitívan koordinált, ha adott feltételek mellett az átfedésük maximális. A negatív koordináció a válaszadói terhek mérséklésének eszköze, míg a pozitív koordinációnak időbeli összehasonlítások során van szerepe, hiszen ekkor a becslések jól összehasonlíthatóak. Egyidejűleg kiválasztott minták esetében a negatív koordináció, míg egymáskövető, azonos felvételen belül a pozitív koordináció alkalmazása célszerű.

Az előadás második felében a gazdaságstatisztikai és a társadalomstatisztikai felvételek esetében alkalmazott, eltérő koordinálási módszerek kerültek bemutatásra. Folytonos háztartásstatisztikai felvételek esetében negatív koordinálás például az, ha egy egység a mintába kerüléssel párhuzamosan kap egy jelet és ekkor egy ideig semmilyen mintába nem kerülhet be, míg pozitív koordinálásra példa a MEF-en belül a rotáció.

Folytonos gazdaságstatisztikai felmérések mintái esetében alkalmazott koordinációk közül bemutatásra került a PRN (permanent random numbers), a JALES, a Cotton-Hesse, valamint Kish és Scott módszere.

Az előadások prezentációi rövidesen letölthetőek lesznek a STAB honlapjáról.

Kovács Péter